ירי"ל ע"י
מוסדות
לכה דודי

לקראת שבת

עלון שבועי ממשנתו ותורתו
של המקובל האלקי קדוש ישראל רבנו שלמה הלוי אלקבץ זיע"א
בעל ה"לכה דודי"

עלון 55 • ויצא תשפ"ז

פני שבת נקבלה

חידושים על הפרשה ערוכים
בשפה ברורה מתורת רבינו זיע"א

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. (י, כח)

יש לעורר כמה תמיהות בלשון הפסוק. ראשית, מדוע נאמר דווקא "ויצא יעקב", וכי יעקב לבדו יצא מבאר שבע?

ועוד, מה ראתה התורה להוסיף את המילה "ויצא", שהרי היה די לכתוב "וילך חרנה", וממילא היינו יודעים שיצא מבאר שבע והלך לחרן?

על כך דרשו חז"ל במדרש רבה, "מכאן שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם". כלומר, כאשר הצדיק יוצא מן המקום, ניכרת השפעת יציאתו, משום שבהיותו שם הייתה ניכרת ברכה מיוחדת, וכשהוא מסתלק מן המקום, חסרונו מורגש.

רבינו זיע"א מבאר בדרך נפלאה, כי בחמש התיבות שבפסוק זה טמונים חמישה דברים המעצימים את הקושי שהיה ליעקב ביציאתו לדרך, וכל אחד מהם בפני עצמו יש בו כדי לעורר צער, ועל אחת כמה וכמה כאשר כולם מצטרפים יחד.

חמשת הקשיים ביציאתו של יעקב רמוזים בפסוק

ראשית, עצם היציאה מן המקום שבו אדם מתגורר, יהיה המקום אשר יהיה, יש בה קושי וטלטלה. ועל כך נאמר "ויצא", שהרי עצם היציאה ממקום מגוריו אינה דבר של מה בכך.

שנית, יעקב יוצא לבדו, ללא שיירה וללא מלווים. על כך רומזת המילה "יעקב", ששמו נזכר לבדו, שכן מי שנאלץ לברוח אינו יוצא בדרך כלל בשיירה גדולה, אלא הולך יחידי. וכפי שמצינו בהמשך, "ויברח יעקב שדה ארם", וכן בדבריו, "כי במקלי עברתי את הירדן הזה".

שלישית, המקום שממנו הוא יוצא אינו מקום פשוט, אלא באר שבע, מקום חשוב וקדוש, ארץ ישראל, אשר עיני ה' בה תמיד. עזיבת מקום כזה קשה במיוחד, שהרי אין זו יציאה ממקום מגורים רגיל, אלא הסתלקות מארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה.

רביעית, עצם ההליכה בדרכים כרוכה בסכנה, שהרי כל הדרכים בחזקת סכנה, וכל יציאה לדרך ארוכה מעוררת חשש. ועל כך נאמר "וילך", ללמדנו שבהליכה עצמה, והסכנות בדרך, היו חלק מן הקושי.

חמישית, המקום שאליו הוא הולך אינו מקום הראוי בעיניו. על כך נאמר "חרנה", שהרי חרן הייתה מקום קשה מבחינתו, הן מצד היותה מחוץ לארץ ישראל, הן מצד אנשיה שהיו עובדי עבודה זרה, והן מצד האיש שאל ביתו הוא הולך, לבן הארמי, שכבר יצא לו שם של רמאי. נמצא שיעקב עוזב מקום קדוש וחשוב, יוצא לבדו לדרך מסוכנת, והולך אל מקום שאינו רצוי בעיניו.

הצער על היציאה מארץ ישראל

עוד מבאר רבינו זיע"א, שעיקר הקושי והצער של יעקב היה בעצם היציאה מארץ ישראל. וזהו שנאמר, "ויפגע במקום ההוא וילן שם כי בא השמש". כלומר, בעיני יעקב חשך השמש בעדו, משום שהיה מוכרח לצאת מארץ ישראל, והדבר היה קשה בעיניו.

ולפי זה ניתן להבין גם את הפסוק, "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו". הדבר דומה לאדם שאינו רגיל לצאת מביתו לדרך רחוקה, וכאשר הוא נאלץ לעזוב את ביתו ולצאת לנדודים, נדמה לו כאילו נפשו יוצאת ממנו. הוא נפרד מכל אוהביו וקרוביו, מחבק את זה ונושק לזה, כך נהג יעקב באבני המקום. מתוך חביבותו הגדולה לארץ ישראל ולמקום הקדוש שבו שהה, הוא נטל מאבני המקום והניחן למראשותיו, ומתוך כך מובן גם מדוע הבטיח לו הקב"ה, "והשיבותיך אל האדמה הזאת", שהרי הקב"ה ידע את גודל צערו על היציאה מן הארץ, וניחמו בכך שהבטיחו שישוב אליה.

"אכן יש ה' במקום הזה" גילוי הטעם לצערו של יעקב

על פי הדברים הללו מבאר רבינו זיע"א ביאור נפלא גם את דברי יעקב לאחר שהתעורר מחלומו, "ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי".

רש"י מפרש את דברי יעקב, שאילו היה יודע שהשכינה שורה במקום הזה, לא היה ישן בו. אולם לכאורה יש להתבונן, כיון שרש"י הרגיש בקושי כיצד ייתכן שיעקב אבינו, לא ידע שיש ה' במקום הזה הרי יעקב אבינו היה שלם ומכח זה ביאר רש"י כי הלשון היא לא בתמיה ואנכי לא ידעתי אלא כדרך כבוד והתנצלות.

אלא שלפי המבואר, אפשר לפרש, יעקב אומר, אכן, יש ה' במקום הזה, ועתה נתגלה לו הטעם מדוע חשש אתמול כאשר נעצב ודאג "ואנכי לא ידעתי", כלומר, עד עתה לא ידעתי, אלא מחמת שיש ה' במקום הזה וישנתי.

ועל כן הוא מוסיף ואומר, "מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים". לא כמו שחשבתי שיש כאן את השכינה רק כמידי פעם ולא בצורה קבועה אלא כי אין זה אם בית אלוקים ושער השמים כלומר שהמקום הזה השכינה קבועה בו.

בדיבור אחד

דבר המערכת

בפרשה מסופר שכאשר יעקב אבינו הקיץ משנתו והבין את גודל המראה שראה בחלומו, נדר נדר ואמר, אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ושבתי בשלום אל בית אבי, והיה ה' לי לאלוקים, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך.

ולכאורה הדברים תמוהים ביותר. כיצד יעקב אבינו, לאחר שהקב"ה כבר הבטיח לו קודם לכן, והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, עדיין מסתפק ואומר אם יהיה אלוקים עמדי? וכי יש מקום לחשוש שמא לא יקיים הקב"ה את הבטחתו, ומלבד זאת הרי הקב"ה שומר ומשגיח תמיד . ועוד יש להבין את המשך דבריו, ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלוקים. וכי אם לא ישוב בשלום, אין הקב"ה אלוקיו ח"ו? הרי הקב"ה היה הווה ויהיה, ומה משמעות התנאי הזה. ועוד יש להתבונן מדוע דווקא לאחר כל הבקשות הללו מוסיף יעקב ואומר, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. מה עניינה של התחייבות זו בעיטוי הזה?

ונראה לבאר על פי יסוד הדברים, שיעקב אבינו עומד באותה שעה לצאת מארץ ישראל וללכת אל ארץ חוץ לארץ. וכידוע, ישנו הבדל בין אופן ההשגחה בארץ ישראל לבין אופן ההשגחה בחוץ לארץ. על ארץ ישראל נאמר, עיני ה' אלוקיך בה, כלומר שהקב"ה בעצמו שומר עליה, ואילו בחוץ לארץ אין ההשגחה מתגלה באותו אופן. משום כך נאמר בחלומו של יעקב, והנה ה' ניצב עליו, וכפי שמבאר הרמב"ן שהקב"ה הבטיח לו כי גם בהיותו בחוץ לארץ ישמור עליו בעצמו. אולם הבטחה זו נוגעת לעצם בחינת השמירה מחוץ לארץ.

אבל כידוע שכל העניין של היציאה אצל האבות זה לא מהלך סתמי אלא יש כאן מהלך בעצם היציאה לזכות בדרגה נוספת כמו אצל אברהם שנאמר לך לך וכו', ולכן יעקב אבינו לא יצא לדרך רק בבחינת הליכה . יציאתו הייתה חלק מהשגת עוד מדרגה בעבודת השם , וזה מה שאמר לו יצחק לפני יציאתו לדרך "ויתן לך את ברכת אברהם", כלומר, שתזכה להיות חלק משרשרת האבות . ועל כך מתפלל יעקב ואומר, אם יהיה אלוקים עמדי, אין כוונתו לכך שהקב"ה ישמור עליו בדרך, שהרי על כך כבר הובטח, אלא שיזכה לכך שהקב"ה יהיה עמו בבחינה של ייחוד שמו עליו, כמו שנאמר אלוקי אברהם ויצחק שהקב"ה ייחד שמו עליהם להשיג את המדרגה הזאת.

וזהו עומק דבריו בהמשך, והיה ה' לי לאלוקים, שאין הכוונה חלילה שהקב"ה יהיה אלוקיו רק אם יתקיימו התנאים שביקש, אלא שיעקב מבקש להגיע למדרגה שבה יזכה שייחוד שמו יתברך יהיה עליו. וכך מפורש בדברי האור החיים הקדוש, המבאר את המילה לי במובן של ייחוד, שהקב"ה יתייחד על יעקב כמו שאר האבות.

ולפי זה אפשר להבין גם את המשך הנדר, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. אין זו סתם התחייבות צדדית , אלא חלק מאותו מהלך. יעקב אבינו מבקש לבטא את הייחוד שמו כאשר יגיע למדרגה של ייחוד שמו עליו ממילא מצד הכבוד הוא צריך לחלוק כל דבר עם הקב"ה עד כמו שהוא בייחוד עם הקב"ה.

שיר דברי

עיונים וביאורים
בפיוט הנשגב
"לכה דודי"

התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי: בְּשַׁבָּת נִשְׁלָם הַיִּרְאָה בְּבַחִינַת יָרֵא שַׁבָּת, וְאָז הוּא תַּכְלִית הַשָּׁלוֹם בְּכָלָל וּבִפְרָט בְּבַחִינַת שַׁבַּת שָׁלוֹם, וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי הָעֲנָוָה בִּשְׁלֵמוּת בְּבַחִינַת שִׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו שֶׁכָּל אֶחָד יִהְיֶה קָטָן בְּעֵינָיו יוֹתֵר מִמַּדְרֵגָתוֹ הַשְּׁפָלָה. שֶׁבְּשַׁבָּת רוֹאֶה כָּל אֶחָד פְּחִיתוּתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ, וְזֶה בְּחִינַת בִּגְדֵי שַׁבָּת, כִּי בְּשַׁבָּת אֵין אֲחִיזָה לְהַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, כִּי אָז עוֹלִין כָּל הַנִּיצוֹצוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת וּמִתְלַבְּשִׁין בְּבִגְדִים נְקִיִּים בְּחִינַת בְּגָדִים לְבָנִים שֶׁהֵם בִּגְדֵי שַׁבָּת וְכַנַּ"ל: וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּרוּת, וְרָחַצְתְּ וָסַכְתְּ וְשַׂמְתְּ שִׂמְלָתַיִךְ עָלַיִךְ. אֵלּוּ בִּגְדֵי שַׁבָּת. כִּי רוּת הָיְתָה גִּיֹּרֶת אֲמִתִּית. וְתַקָּנָה תִּקּוּן נִפְלָא מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁזָּכְתָה שֶׁיָּצָא מִמֶּנָּה מָשִׁיחַ שֶׁעַל יָדוֹ עִקַּר גְּמַר הַתִּקּוּן, דְּהַיְנוּ לְדַחוֹת וּלְבָעֵר הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים לְגַמְרֵי וְלִזְכּוֹת לִבְחִינַת בְּגָדִים נְקִיִּים שֶׁהֵם בִּגְדֵי שַׁבָּת. (ליקוטי הלכות הלכות סעודה)

השמיענו א-ל המיוחד

מצווה בפרשה מקורותיה
וטעמיה בשפה ברורה

אין עוד מלבדו

לפני עשרות שנים ישבו כמה חסידי חב"ד להתוועד בבית הכנסת של חב"ד בשכונת יד אליהו בתל אביב, ובאמצע התעוררות של ההתוועדות, נכנסו כמה צעירים שאינם שומרי תורה ומצוות שהגיעו ממשפחות חסידיות ולדאבוננו נשרו מדרך הקדושה.

הצעירים התיישבו בצד והאזינו בקשב רב לדיבורים הנאמרים בהתוועדות, באמצע שם לב אחד המשפיעים לאותם צעירים, והתחיל לצעוק הי הי עולם הזה!! עולם הזה!!, נהייתם שקועים בעולם הזה!!, וכך צעק עוד פעם ועוד פעם.

עד שאחד הצעירים ענה לו בקול ענות חלושה עולם הזה... עולם הזה...

וכוונתו היתה לומר למשפיע שבצעקתו על העולם הזה מאדיר אותה ועושה ממנו מציאות הרבה יותר ממה שהיא באמת, באמת העולם הזה זה באמת רק עולם הזה.... לא עולם הזה!! רק זה באמת הבל וריק. כך שלא צריך כל כך לצעוק ולהתפעל ממנו ולהילחם בו כי באמת אין שם כלום.

לפעמים, כשאדם עושה עסק מדי גדול מדבר מסוים, הדבר הזה מקבל אצלו כוח, אבא שכל הזמן יצעק לילדים שלו שמי שעושה רשיון זה פירצה ונפילה גדולה, והאבא כל הזמן עסוק בלדבר על זה, בסוף הילדים שלו יעשו רשיון על אופנוע ולא סתם על מכוניות.

כי כמה שאתה מאדיר דבר ומגדיל אותו, כך יותר אתה נותן לו כוח ויהיה לו יותר אפשרות להילחם איתך.

ענין זה רואים בפרשת השבוע, שרחל מתיישבת על התרפים של אביה לבן, וכתבו הראשונים שבמעשה זה, היא גרמה שלא יהיה להם כוחות עליונים, כי באמת היה לתרפים כוח, רק שהזלזול שהפגינה רחל בהם – מעשה זה ביטל את כוחם.

כעין זה אנו מוציאים בגמרא (סנהדרין סז:) שאיזה מכשפת רצתה לכשף את רבי חנינא וניסתה לקחת עפר מתחת רגליו, כדרך המכשפות, אמר לה רבי חנינא אני לא מפחד ממך, 'אין עוד מלבדו', שואלת הגמ' הרי רבי יוחנן אמר שמדוע נקראו כשפים כי מכחישים את הכוח של פמליא של מעלה, ומשמע שיש כן כוח לכשפים, מתרצת הגמרא, שאני רבי חנינא שזכויותיו מרובות.

ובעומק אפשר להסביר שרבי חנינא לא חשש, כי באמת לא ייחס חשיבות למכשפת לכן באמת לא היה לה כוח לשלוט עליו.

ואומרים בשם אחד מגדולי ישראל שאמר שהסיבה שהנאצים ימ"ש הצליחו כל כך להרע לעם ישראל, היתה משום שכידוע לפני השואה היהודים מאוד העריצו את גרמניה, ויהודים רבים רח"ל ניסו להדמות להם, ולכן כשמעריצים כוח של רשע, הרשע מקבל באמת את הכוח לשלוט עליך, וכמו שהיה בזמן אחשוורוש שעם ישראל נהנה מסעודתו של הרשע וזה נתן לו כוח לשלוט עליהם, אבל כשעם ישראל מבינים שיש רק את ה' ואין לאף אחד יכולות וכוח להרע לך אזי באמת אין לאף אחד כוח ויכולת להרע להם.

וכח גם בזמן הזה, כשבני התורה סובלים מעול הזדים והרשעים, בהכרח זה מגיע משום שיחסו להם כוח והעריצו את כוחם, וממילא זה מתהפך גם חזרה שנהיה להם יכולת להרע ולשלוט רח"ל.

והעיקר שניזכור תמיד שבאמת אין עוד מלבדו.

לשם ולתפארת

סיפורי הוד במעלת ה'לכה דודי' וקבלת שבת

בימיו של האר"י (רבי יצחק לוריא) ז"ל חי בעיר צפת יהודי ירא-שמים מופלג ותלמיד-חכם גדול, ושמו ר' אברהם הלוי ברוכים. שנים רבות נהג ר' אברהם להשכים קום מדי לילה סמוך לחצות, לסובב בסמטאות העיר, להקיש על דלתות הבתים ולהעיר לעבודת הבורא את תלמידי - החכמים והמקובלים הרבים שגדשו את צפת.

לא הייתה חולפת שעה ואלה היו מתנערים מיצועם וממהרים לבתי-הכנסת, כדי לערוך 'תיקון חצות' ולבכות את מר הגלות.

לאחר אמירת 'תיקון חצות' היו הכול לומדים בעיון ובהתמדה תורה - נגלה ונסתר. בליל של קולות לימוד היה בוקע אז מבתי-הכנסת ומתפשט בחלל האוויר של צפת. סמוך להנץ החמה היו פונים האנשים לטבילה במקווה, ולאחר מכן מתפללים שחרית בנחת ובכוונה.

דמות מרתקת וייחודית היה ר' אברהם. כל ימיו חי בדוחק ובפרישות, ופעל נמרצות לחיזוק כל ענייני הקודש של צפת. הרבה לעסוק בתפילה ובתורה. אך את עיקר חייו ומעשיו הקדיש לעניין אחד - גלות השכינה.

בכל פעם שהיה עולה עניין הגלות על שפתיו, אפף אותו צער עמוק. הוא היה מוכיח בשער, מעורר להרבות בקינה על בית-המקדש שחרב. כה רבות התעסק בגלות השכינה ובגאולתה, עד שהאר"י בכבודו ובעצמו העיד עליו כי נשמתו היא גלגול של ירמיהו הנביא.

יום אחד נפל ר' אברהם למשכב. מצבו הידרדר והלך עד שהגיע ממש לשערי מוות. טובי הרופאים בסביבה הוזעקו למיטתו, אך הם אמרו נואש. מכריו השלימו בליבם עם המצב, ודומה היה כי גם ר' אברהם עצמו מכין את עצמו ליום המוות.

השמועה על מחלתו האנושה של ר' אברהם הגיעה לאוזני האר"י, והוא מיהר לבקרו. אמר לו האר"י: "דע לך ר' אברהם כי נשלמו ימיך, ולא נותר לך עוד זמן רב לחיות, אולם עדיין יש לפניך סיכוי להסיר את רוע הגזירה, לקום ממיטת חולייך ולשוב לאיתנך. זאת, אם תעלה לירושלים, להתפלל ליד שריד בית-מקדשנו, הכותל המערבי. אם תגיע לשם ותפיל תחינה, מעומק הנפש, תזכה לראות את השכינה הקדושה. והיה אם תזכה לכך, מובטח אתה כי תחיה עוד שנים רבות".

כששמע זאת ר' אברהם, גמר בליבו לצאת לירושלים ויהי מה. באותם ימים זה לא היה דבר של מה-בכך. הנסיעה התנהלה על-גבי חמורים, עברה בדרכים לא-סלולות וארכה ימים אחדים. היא גם עלתה סכום כסף שהיה למעלה מהישג-ידו של ר' אברהם.

אף-על-פי-כן קיבל עליו ר' אברהם את המסע. בתוך ימים אחדים חלה התאוששות-מה במצבו, עד שהצליח לרדת ממיטת חוליו ולעמוד על רגליו.

משהתחזק גופו עוד והוא חש עצמו חזק דיו לקראת הדרך הארוכה והמתישה, החל למכור את מיטלטלי ביתו, כדי לממן את הנסיעה, שכן עני מרוד היה וכסף מזומן לא היה בידו.

כשהכול היה מוכן לנסיעה הסתגר ר' אברהם בביתו שלושה ימים ושלושה לילות, בתענית ובתפילה לקראת המסע. רק לאחר מכן יצא בדרך העולה לירושלים עיר-הקודש.

"כמה פעמים כבר היה נדמה לו שגופו החלוש לא יצליח לעמוד בטלטולי הדרך."

דרך ארוכה וקשה עברה על ר' אברהם מצפת לירושלים. כמה פעמים כבר היה נדמה לו שגופו החלוש לא יצליח לעמוד בטלטולי הדרך. רק אמונתו הגדולה נסכה בו כוח, עד שהגיע לירושלים.

כשהגיע לעיר-הקודש לא פנה לאכסניה. הוא שם מיד את פעמיו אל הכותל המערבי. השעה הייתה שעת לילה. ר' אברהם החל לשפוך את תחינתו לפני הקב"ה, מתוך בכיות רמות וזעקות קורעות-לב, עד שאפסו כוחותיו.

לפתע, מתוך העייפות הגדולה והחולשה הכבדה, הבחין בדמות לבושת שחורים, מיתמרת ועולה כענן מהכותל ועד לב השמים.

הבין ר' אברהם כי אותה דמות לבושת שחורים היא-היא השכינה הקדושה השרויה בגלות, עטופה שחורים, ומתגוללת בעפרה על בניה הנתונים בצרה ובשביה.

כאב חד פילח את ליבו, כל גופו הזדעזע והוא שב ונפל על פניו, בוכה בכי מר: "ציון המסולאת בפז, אוי לי שראיתיך בכך!", ומרוב צער התעלף.

בחזיון חלומו ראה את הדמות לבושת השחורים קרבה אליו ומניחה את ידיה על פניו, מוחה את דמעותיו ואומרת: "הינחם, בני אברהם, כי יש תקווה, ושבו בנים לגבולם. עוד אשוב לרחם עליהם ואקבצם".

הקיץ ר' אברהם מעלפונו, ושב להכרתו כשהוא משנן לעצמו את הדברים שראה ושמע.

כעבור כמה ימים החל ר' אברהם במסעו חזרה לעיר צפת. הוא שב אל העיר מאושש, שמח וטוב-לב. כשראהו האר"י, הבחין מיד על פניו כי אמנם התפלל מעומק הלב ואף זכה לחזות בגילוי השכינה.

אמר לו האר"י: "אשריך שזכית לרגע נדיר של גילוי פנים בתוך הסתר-הפנים הגדול של הגלות המרה. כל זאת בזכות שכל חייך השתתפת בצערה של השכינה ומשום שאתה מעיר ומעורר יהודים מדי לילה לבכות את הגלות. מעתה מובטחת לך אריכות ימים".

זכה ר' אברהם ברוכים לחיות בעיר-הקודש צפת עוד עשרים ושתיים שנה ולהמשיך בעבודת ה', על-פי דרכו המיוחדת.

מוסדות לכה דודי

העלון יוצא לאור ע"י מוסדות לכה דודי בראשות הרב יוסף חיים אלקבץ שליט"א

מפעילות המוסדות: בתי כנסת - כוללים - בי"ד לענייני ממונות - עלון שבועי

עורך ראשי - הרב יהונתן אלקבץ שליט"א עורכים - הרב יעקב ישראל אלקבץ שליט"א-הרב אהרן ברייער שליט"א

לתרומות הקדשות והנצחות ניתן ליצור קשר עם המשרד בטל' - 046472929

בכל ענייני העלון ניתן לפנות לטל' - 0533163485

המעוניין לקבל את העלון במייל ניתן לשלוח מייל לכתובת: ALON@LECHADODI.CO.IL בצירוף המילה "צרף"